

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 42

Ağustos 2017

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke, Meral Sözen.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Pınar Yavuz.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Ses Teknik Destek: Engin Albayrak.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İçindekiler

İçindekiler	2
Editörden	3
Engelli Bireylere Yönelik Fiziksel-Cinsel Şiddet, İstismar ve Kötü Muamele Olayları İzleme Raporu	4
Yaz Günlerinde Ruhunuzu Serinletecek Teknolojik Haberler	8
Deaflympics	11
Bayraklandık mı?	14
Bir Avuç Genin Hayali Sarsa Dört Yanımı	20
Zavallı Hayret	23
Şu “Gönül Gözü” Dedikleri	26
Üç Filtre Testi	29
Engelli Süper Kahramanlar: İbretman’ler	32
Ne Yerde Ne Gökte, Tam da Buradayım	34

Editörden

EEEH Dergi'den herkese merhaba,

Bu ayki sayımızda, teknolojiden mizaha, yasal düzenlemelerden gerçekleşen etkinliklere ve yazarların zihinlerinden geçenlere kadar okuyacaklarınızla kendinizi bir arkadaş grubunuzun müthiş sohbeti içinde gibi hissedeceksiniz. Eh zaten öyle de sayılmaz mı?

Sevgi Mart, engellilere yönelik kötü muameleyi araştıran bir raporun sonuçlarını açıklıyor.

Engin Yılmaz da, biri evde biri de sokakta işimizi kolaylaştıracak iki teknolojik üründen haber veriyor.

Bu yıl ülkemiz ev sahipliğinde Uluslararası İşitme Engelliler Olimpiyatları'nın gerçekleştirildiğini biliyor muydunuz? İlgi çekici detaylar Pınar Yavuz'da.

Deniz tatili söz konusu olunca "mavi bayrak" kavramını çoğumuz bilir de, peki ya kırmızı bayrak? Erişilebilir bir tatille ilgili ne varsa, yasal düzenlemelerden izlenimlere her türlü bilgi Gülcan Altun'un yazısında.

Yaz tatilinin sonu birçok genç için okul demek. Heyecanın ve umudun da adresi olan üniversitelerde neler oluyor peki? Konuk yazarımız Merve Erten'in yazısına bir bakın mutlaka. Anlaşılan o ki: "engelsiz üniversite" ateşi hiç sönmeyecek.

Biz yolumuza bakarken belli ki birileri de bize bakıyor, ama ne bakmak? Biz ilerlerken sadece var oluşumuza şaşıran bir kesim, gerçekliğin en dış yüzeyine saplıyor yargısını ve takılıp kalıyor orada. Meral Sözen'in kafası da buna takılıyor bu ay.

Bazılarınca anlam verilemeyen sadece varlığımız mı dersiniz? Konuk yazarımız Muzaffer Eskin, sıradan becerilerimize yüklenen doğaüstü anlamlardan birini analiz ediyor bizler için.

Yerli yersiz maruz kaldığımız yorum bombardımanına karşı uygulayabileceğimiz sistematik bir çözüm sunuyor Eylem Yurtsever.

Mantık kurallarının işleyemediği durumlar mı var? En iyisi bırakalım süper kahramanımız Homo İbretus çözsün bu işi.

Bir yaratıcı fikir de Bahar Yavuz'dan. Başta kendimizi olmak üzere tüm yaşadıklarımızı görünür hale getirsek nasıl olur?

Bir sonraki sayımızda görüşmek üzere herkese iyi okumalar.

Engelli Bireylere Yönelik Fiziksel-Cinsel Şiddet, İstismar ve Kötü Muamele Olayları İzleme Raporu

Sevgi Mart

sevgi.mart@gmail.com

Sayı 42, Ağustos 2017

Merhaba arkadaşlar, bu ay sizlere, Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği tarafından yürütülen, Engelli Bireylere Yönelik Fiziksel-Cinsel Şiddet, İstismar ve Kötü Muamele Olayları İzleme Projesi sonucu oluşturulan ve proje ile aynı adı taşıyan bir rapordan söz edeceğim. Raporun tam metnine yazının sonunda vereceğim linkten ulaşabilirsiniz.

Söz konusu Dernek tarafından, Engelli Bireylere Yönelik Fiziksel-Cinsel Şiddet, İstismar ve Kötü Muamele Olayları İnceleme Projesi yürütülürken; 2012 yılından bu yana medyada çıkmış haberler incelenmiş; başta Yargıtay olmak üzere yüksek mahkeme kararlarından ve mevzuata ilişkin düzenlemelerden yararlanılmış; arşiv taraması yapılmış; objektif veriler elde edilebilecek nitel yöntemler kullanılmıştır.

Raporun amacı, engelli bireylere yönelik Fiziksel-cinsel istismar ve kötü muamele olaylarının, bu muameleye maruz kalan engelliler ve aileleri tarafından açıklanamaması, olaylara ilişkin bilgi verildiğinde yetkili makamların inandırılmaması ve özellikle zihinsel engelli bireylerin, maruz kaldıkları olayların nitelikleri ve içeriğinin farkında olamaması nedeni ile toplumsal hayatın tam ortasında duran bu buzdağının, küçük bir parçasının olsun su yüzüne çıkarılması; çözüm merkezlerine, toplumda var olan olguların sistematik biçimde anlatılarak; bulunacak çözüm yöntemlerinin işlevsel ve amaca hizmet eder nitelikte olmasının sağlanması ve ileride bu yönde yapılacak çalışmalara ışık tutması olarak belirlenmiştir.

Raporun ikinci bölümünde, fiziksel- cinsel şiddete yönelik yasal düzenlemeler ile Yüksek Mahkeme kararları ve yargılama sürecinde oldukça etkin rol oynayan Adli Tıp

Kurumu'na değinilmiştir. Özellikle ÷lkemizde yavaş işleyen yargı süreci, fiziksel-cinsel şiddetin cezalandırılmasına yönelik yasal düzenlemelerin yetersiz oluşu ve söz konusu fiilin mağdurları hakkında verilen Adli Tıp Kurumu raporları arasındaki tutarsızlık, bu tür eylemlerin cezalandırılmasını ve önlenmesini zorlaştırmaktadır. Raporda verilen örnek bir yargı kararında, Mahkeme'ce, iki kez ve farklı kişiler tarafından, farklı zamanlarda cinsel istismara maruz bırakılan mağdur hakkında, Adli Tıp Kurumu'ndan sadece bir kez rapor alındığı; verilen raporun, mağdurun fiziksel ve ruhsal sağlığında herhangi bir etkileşim olmadığı yönünde olduğu ve 8 ay sonra meydana gelen ve farklı bir kişi tarafından gerçekleştirilen cinsel istismar olayında da aynı rapor kullanılarak karar verildiğı ifade edilmiş ve yaşanan çarpıklığın ne boyutta olduğu açıklanmaya çalışılmıştır.

Raporda ele alınan bir başka konu ise, hangi engel gruplarına hangi fiillerin daha sıklıkla yöneldiğı olmuştur. Bu husus incelenirken, 2012 yılından bu yana medyaya yansıyan şiddet olayları dikkate alınmış ve 391 olay üzerinden elde edilen veriler ışığında değerlendirmeler yapılmıştır. Buna göre, zihinsel engelli bireyler, cinsel içerikli şiddete daha çok maruz kalırken, ortopedik engelli bireylerin fiziksel şiddete, görme ve işitme engelli bireylerin ise, daha sıklıkla duygusal şiddete ve kötü muameleye maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Engelli bireylere yönelik Fiziksel-cinsel şiddet eylemlerinin, büyük bir çoğunluğunun engellinin aile bireyleri ile yakın-uzak akrabalarından geldiğı tespit edilmiştir. Bu oranı, kamu görevlileri takip etmiş; bir kısım fiilin ise faili tespit edilememiştir.

Engellilere yönelik fiziksel ve cinsel içerikli şiddetin çoğunlukla bireyin kendi evinde gerçekleştiğı; bunu sokak, okul gibi herkesin kolayca erişebildiğı mekânların izlediğı, yine 391 olay üzerinde yapılan araştırma sonucu belirlenmiştir.

Toplumun engelli bireylere bakış açısının tespiti amacıyla, görme engelli iki kişi, cam kemik hastalığı olan bir kişi ve engelli çocuğı olan bir aile ile yapılan görüşmelerde, toplumda engellilere acıma ile bakıldığı, kendine yetecek davranışlar sergilediğinde ise

övuıldığı ancak, bu övgünün altında da aşığılamanın var olduğı; kabalık ve duygusallığın uç noktalarda yaşandığı; kendi haklarını aramaya çalışın engelli bireylere karşı ise çoğunlukla umursamaz olunduğı sonucuna ulaşılmıştır.

Yine aynı katılımcılarla, engellilik üzerinde ailenin etkisi değeriendirildiğinde, ailenin pozitif yaklaşımının, kuvvetli aile ilişkilerinin ve ailenin engelli bireyi toplumdan soyutlamamasının, bireyin toplumla etkileşimi ve günlük hayata adaptasyonu için çok etkin ve verimli olacağı ortaya konmuştur.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde, engelliliğin kendisinin dahi, herhangi bir fiile gerek duyulmaksızın şiddet olarak algılandığı sonucuna varılmıştır. Bu algının oluşmasında, toplumun bireyleri kategorize etme eğiliminin ve engeli bulunmayan bireyleri normal diye nitelerken, engelli bireyleri ötekileştirmesinin etkili olduğu açıklanmıştır. Raporun bu bölümü, engelli bireylerin, sosyal yaşam ve iş hayatı ile toplumsal ilişkilerde yaşadıkları sorunları, yine katılımcıların gözünden anlatarak sonlanmaktadır.

Görme engelli katılımcılardan birisi, sadece görme engellilere yönelik eğitim veren bir okuldan mezun olduğunu, söz konusu eğitim kurumunda, kişisel temizlik ve tuvalet eğitiminde, herhangi bir şekilde çamaşırı kirli kalan arkadaşlarının, diğer arkadaşları önünde gösterilerek rencide edildiğini; yine öğretmenlerinin, tüm arkadaşlarını bir arada tutmak amacıyla, en ufak bir hatalarında, saatlerce oturma cezası verdiklerini, bu nedenle, yatılı kaldığı okulunda, cumartesi ve pazar günlerinden nefret ettiğini belirtmiştir. Bu deneyimlerinden hareketle, engelli bireylerin, kaynaştırma yöntemi ile engelli olmayan yaşıtları ile birlikte eğitim almalarının daha sağlıklı olacağını vurgulamıştır. Raporda yapılan değeriendirmede ise, engelli bireylerin topluma adaptasyonu ve uyum süreci açısından, kaynaştırma yönteminin ideal olduğu; bu şekilde, yaşıtları ile birlikte eğitim alacaklarının, bu durumun, toplumun bilinç düzeyini de artıracığının altı çizilerek; söz konusu özel eğitim kurumlarında maruz kalınan şiddetin de bu şekilde aşılabileceğı vurgulanmıştır.

Raporda, görsel ya da yazılı basında, engellilere yönelik fiziksel-cinsel şiddet, istismar ve kötü muamele olaylarına ilişkin haberler yayınlanırken, mahremiyet ihlali yapıldığı; mağdur ya da failin, yaşadığı yer, aile bireyleri hakkında gereksiz detayların açıklandığı; fotoğraf kullanılırken, herhangi bir mozaikleme yöntemine başvurulmadığı; haberlerin pornografik içerikle verildiği; kullanılan dilde mağdur ya da fail açısından sağlamcılık, nefret, acıma içeren ve ötekileştiren ifadelerle yer verildiği ifade edilmiştir.

Görüldüğü gibi; toplumda ötekileştirme, normal ve normal olmayan ayrımı, yasal düzenlemelerde yetersizlik, erişim güçlükleri, ekonomik koşulların yetersizliği ve daha birçok sebepten dolayı, engelli bireyler, gerek fiziksel ve cinsel şiddete, gerekse istismar ve kötü muameleyle maruz kalmaktadırlar. Sebebi her ne olursa olsun ve her kime yönelmiş olursa olsun, şiddete, istismara ve kötü muameleyle hayır.

Raporun tam metnine

<http://www.tohad.org/tohad/fiziksel-cinsel-siddet-istismar-ve-kotu-muamele-olaylari-izleme-raporu/>

adresinden ulaşabilirsiniz.

Yaz Günlerinde Ruhunuzu Serinletecek Teknolojik Haberler

Engin Yılmaz

engin_yilmaz@yahoo.com

Sayı 42, Ağustos 2017

Merhabalar değerli dostlar. Ağustos ayının bu sıcak günlerinde biraz içimizi ferahlatabilecek küçük ama umutlu iki teknolojik haberi sizinle paylaşmak istedim. Bu haberleri geçenlerde dinlediğim bir Cool Blind Podcastında duydum ve sitelerinde biraz araştırınca sizlerle de paylaşmanın yararlı olacağını düşündüm.

Haberlerden ilkini okuyunca kendisini tanımaktan kıvanç duyduğum, Dergi ekibimizde de yer alan Engin Albayrak Abi'mizin ne kadar ileri görüşlü olduğunu anladım bir kez daha. Engin Abi yıllardır ev eşyalarının erişilebilir olması için bir modül olması gerektiğini yazıyor, söylüyor. “Çamaşır ya da bulaşık makinesine bağlanacak bir aparat, bir nevi ekran okuyucu görevi üslenerek, cihaz fonksiyonlarını bize seslendirebilir.” temelindeki bir düşünceden hareket ediyordu Engin Abi.

Anlaşılan General Electric benzer bir düşüncelyi çamaşır makinelerinde hayata geçirmiş. Yeni jenerasyon hemen her GE çamaşır ve kurutma makinesine arkasındaki magnet aracılığıyla takılan bu modülün adı Talking Laundry Module. Yani Konuşan Makine Modülü. Bu modülü çamaşır veya kurutma makinesine taktığınız anda makineniz konuşmaya başlıyor. Örneğin düğmeyi her çevirdiğinizde, o an hangi programı seçtiğinizi söylüyor. Makineyi başlattığınızda, bitime ne kadar kaldığını öğrenebiliyorsunuz. Ses miktarını ayarlayabiliyor, istediğiniz zaman bir düğmeye basıp bitişe ne kadar kaldığını da öğrenebiliyorsunuz.

Bildiğiniz gibi, bizde de Arçelik çok önemli bir adım attı erişilebilirlik alanında ve tüm beyaz eşyalar için önemli bir çalışma yaptı. Hem makinelere Braille etiketler koydu, hem de akıllı telefonlarla kontrol edilebilir ürünler geliştirmeye başladı. Esasında burada

bizlerin neyi talep edeceğini doğru belirlemesi gerekiyor. Arçelik'le o dönem bizler de görüşüp fikirlerimizi aktarırken, bazı arkadaşların ısrarla “eşyaları konuşturalım” taleplerini gözlemlemiştim. Elbette bu da mümkün, ama her eşyaya her modele uygulamak çok ütöpik. Hâlbuki akıllı telefonlarla sistemi kontrol ettiğimizde, hem tam erişilebilirlik sağlıyoruz ki, Arçelik için durum böyle, hem de bundan sonra çıkacak her modele uyum sağlamış oluyoruz. Oysa illa bir makinenin kendisini konuşturalım fikrinde inat edilse, ya bu hiç gerçekleşmeyecek, ya da çok sınırlı kalacaktı.

Modül meselesini de böyle okuyorum ben. General Electric tüm makinelerine uyum sağlayacak bir modül üreterek onu konuşturuyor ve önemli bir erişilebilirlik çalışmasına imza atıyor. Türkiye'de GE ürünleri satılıyor mu bilmiyorum ama bu çalışmayı akıl edenleri ben buradan tebrik edeyim. Bizler de erişilebilirlik talepleri oluştururken, benzer önerilerde bulunursak, daha gerçekçi olacak.

Burada önemli bir noktanın daha altını çizmeliyim. Bu modül Kentucky Körler Okulu ve American Printing House ile işbirliği yapılarak geliştirilmiş. Karar mekanizmalarında doğrudan bizler olduğumuzda nelerin başarılabileceğine güzel bir örnek.

Bahsetmek istediğim ikinci ürünün adı Sunu Band. “O da ne?” dersiniz, bir akıllı saat. Özelliği ise 13ft, yaklaşık 4 metrelik mesafeye ultrasonic dalgalar göndererek o çevredeki obje ve engelleri algılamanızı sağlaması. Cihaz sizi dokunsal ve titreşimsel geri bildirimlerle uyarıyor engel algıladığında. Ürün bluetooth aracılığıyla akıllı telefonunuza bağlanıyor ve telefondaki uygulama sayesinde, nelerin size bildirileceğini seçebiliyorsunuz.

Aslında ultrasonic dalgalarla engel algılama fikri yeni değil. Böyle çok çok pahalı bastonlar üretildi önce, pek tutmadı. Sonra Ambutech baş hizasındaki engelleri algılamak için titreşimli bir gözlük üretti, hatta bende var bu gözlük. Ancak en fazla birkaç kez takmışımdır. Çünkü gözlük kaba ve pratik gelmedi bana. Sunu Band'ı diğerlerinden ayıran unsur ise, akıllı telefonla yönetilmesi. Ayrıca bir tek baş hizasındaki engelleri değil, kapı girişlerini ve eşikleri de algıladığı iddia ediliyor. Ve tüm bunlar

uygulamayla kişiselleştirilebiliyor. Ürün ekim ayında dağıtılmaya başlıyormuş ve fiyatı 299 Dolar. Ön sipariş verdim, bakalım gelirse deneyimlerimi de paylaşıyorum.

Tabii Ultrasonic demişken bizim akıllı bastonumuz We Walktan söz etmemek olmaz. O da benzer bir mantıkla çalışacak ama bu sefer bastona takacağız. We Walk da akıllı telefonla yönetilebilecek. Bu aralar gönderdikleri bildirimine göre ürünün sesleri test ediliyor ve müzikleri de görme engelli müzisyen arkadaşımız Özgür Altınok tarafından yapılıyor. Umarım bu yıl içinde akıllı bastonumuza kavuşuruz.

Evet değerli dostlar, bu sayıda çamaşır ve kurutma makinelerini konuşuran bir modül ve ultrasonic dalgalar göndererek engel algılayan bir saati anlatmaya çalıştım sizlere. İki teknoloji de ümit verici düşünceler vadediyor. Ürünlerle ilgili detaylı bilgileri aşağıdaki bağlantılardan alabilirsiniz. Hayatınız erişilebilir, yollarınız engelsiz olsun.

Konuşan çamaşır ve kurutma makinesi modülü:

<https://coolblindtech.com/talking-laundry-module-makes-ge-washers-and-dryers-accessible-for-the-blind/>

Sunu Band:

<https://coolblindtech.com/the-sunu-band-helps-the-blind-navigate-with-sonar-and-haptic-feedback/>

Deaflympics

Pınar Yavuz

pinyav@gmail.com

Sayı 42, Ağustos 2017

23. Yaz İşitme Engelliler Olimpiyat Oyunları, resmi adı ile Deaflympics, 18-30 Temmuz tarihleri arasında Samsun'da gerçekleştirildi. Her dört yılda bir farklı bir ülkede gerçekleştirilen bu etkinlik, olimpiyatlar ve paralimpik olimpiyatlardan sonraki en büyük spor organizasyonu olarak kabul ediliyor. Ayrıca engelli grupları içinde tarihsel olarak en eskisi çünkü o zamanki adıyla Uluslararası Sağır Oyunları ilk olarak 1924'te düzenleniyor, tekerlekli sandalye kullanıcılarının oyunları 1948'de ve pek çok farklı engel gruplarından sporcuların yarıştığı Paralimpik Olimpiyatlar ise 1960'da.

1924'den bu yana, II. Dünya Savaşı döneminde bir kere hariç olmak üzere, düzenli olarak gerçekleştirilen Deaflympics 1949 yılı itibariyle Kış Oyunları'nın da eklenmesiyle daha da büyük bir organizasyona dönüşmüştü. Son yaz oyunları 2013 yılında Bulgaristan'ın başkenti Sofya'da, son kış oyunları ise 2015 yılında Rusya'nın Hantı-Mansiysk şehrinde gerçekleşmişti. Bir başka deyişle Deaflympics her iki senede bir sırayla yaz ya da kış oyunları olarak mutlaka gerçekleştirilen bir etkinlik. Bundan sonraki ilk Deaflympics organizasyonu 2019 Kış Oyunları olarak İtalya'nın Torino şehrinde düzenlenecek. 2021 Yaz Oyunlarına ev sahipliği yapacak ülke ise henüz belirlenmedi.

Bu sene Samsun'da yirmi üçüncüsü gerçekleştirilen yaz oyunlarında 97 ülkeden 3 binin üzerinde sporcu 21 farklı branşta mücadele etti. Bireysel branşlarda en yüksek katılım bowling, takım sporlarında ise futbolda oldu. Türkiye 175 erkek, 119 kadın olmak üzere toplam 294 sporcu ile yarışlara katıldı. Rusya, Ukrayna ve Kore'den sonra 17 altın, 7 gümüş ve 4 bronz olmak üzere toplam 46 madalya ile oyunları 4. sırada tamamladı. Bu, Türkiye'nin şu ana kadar yapılan Deaflympics oyunlarında elde ettiği en iyi derece.

Oyunlar için Çakır isminde bir maskot belirlenmiş. Hatta bu maskot Türk spor tarihinin konuşan ilk maskotu olarak tanıtılmış çünkü maskotu canlandıran kişi işaret dili biliyor ve organizasyon sırasında işaret dili kullanarak insanlarla iletişim kurmuş.

Deaflympics’de sağırlara özel oyunlar yok. Yapılan tek uyarılama işitsel uyarıların görselleştirilmesi ile ilgili. Sporculara sesli yönlendirme yapılamayacağı için oyunlarda düdük, hoparlör gibi araçlar kullanılmıyor. Örneğin başlangıç tabancası yerine ışık kullanılırken, alkış ya da tezahürat yaparken seyirciler dalgalanıyor. Kural gereği oyunlara katılan sporcuların işitme kaybının iyi duyan kulağında en az 55 desibel olması gerekiyor. Ayrıca sporcular arasında eşitliği sağlayabilmek için işitme cihazı ve koklear implant kullanmaları yasak.

İşitme engelliler örgütleri Uluslararası Paralimpik Komitesi’ne üye değiller ve farklı engel gruplarının yarıştığı Uluslararası Paralimpik Olimpiyatlar’a katılmıyorlar. Bunun nedeni hem Türkçe hem de yabancı kaynaklarda paralimpik oyunların fiziksel engeli olan kişilere göre düzenlenmiş oyunlar olduğu fakat sağır topluluğun kendini fiziksel engeli olan bir grup olarak değil kültürel ve dil açısından bir azınlık grubu olarak tarif etmesi şeklinde açıklanmış.

Son olarak, Uluslararası İşitme Engelliler Spor Komitesi Başkanı Valery Rukhledev, Samsun’da düzenlenen yaz olimpiyatlarının en iyi Deaflympics olarak tarihe geçtiğini söyledi. Deaflympics 2017 Samsun Organizasyon Komitesi Genel Koordinatörü Serkan Baltacı ise organizasyonda yaşanan ilkleri şöyle sıraladı: ilk defa bir Deaflympics’de Golf branşı yer aldı ve Türkiye Deaflympics tarihindeki en yüksek sporcu katılımını gösterdi ve en yüksek başarıyı elde etti. Türkiye takım sporlarındaki ilk altın madalyasını da futbol ve hentbol alanlarında bu oyunlarda kazandı.

Adına açılan resmi sosyal medya hesaplarına ve televizyondaki tanıtım reklamlarına rağmen en azından benim çevremde oyunlardan haberdar olan kişi sayısı ise yok denecek kadar azdı. Dilerim ilerleyen yıllarda bu etkinlik ve etkinliğe katılan sporcularımız çok daha fazla değer görür ve ilgi çeker.

Kaynaklar:

<http://deaflympics2017.org/tr/ana-sayfa>

<http://www.deaflympics.com/news.asp?the-world-games-for-the-deaf-and-the-paralympic-games>

http://engelsiz.karatekin.edu.tr/e_isit/dosya/ek-10-02.pdf

Bayraklandık mı?

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı 42, Ağustos 2017

Yaz bitiyor belki ama tatil denilince akla bakış açınıza göre çoğunlukla deniz, kum, güneş, dolayısıyla plaj; bundan başka müzeler, tarihi yerler, mili parklar, kayak merkezleri vs gelir. Bunlardan en az birine özlem duymayan, içine bir heyecan düşürmeyen, dudağında bir tebessüm yandırmayan pek kimse yoktur herhalde. Kimileri kabullenmekte güçlük çekse de biz engelliler de birer insan olduğumuza göre aynı şeyleri hissediyoruz. İşte bu hissettiklerini dayatmadan, bir takım gerçekleri kabullenmeyen toplumun diğer fertlerinin gözüne sokmak isteyen bir grup engelli ve engelli yakınının kurduğu bir dernek olan Herkes İçin Turizm Derneği bu alanda çalışan bir örgüt.

Kısaca söz etmek gerekirse; Dernek, toplumsal yaşamın tam ortasında yer alan biz engellilerin, pek çok alanda olduğu gibi turizm alanında da etkin bir şekilde, hem üretim hem de tüketim faaliyetlerinin içinde yer almamız gerekliliğinden hareket etmektedir. Bu bağlamda Herkes İçin Turizm Derneği'nin bir amacı da bu alandaki engelli farkındalığının doğru oluşturulmasını sağlamaktır. Daha önce "Yürüyelim Arkadaşlar" adlı yazımda bu dernek ve faaliyetlerinden söz etmiştim. Bu yazıda tekrar bahsetmemin nedeni, web sitesinde yapılan yenilikler dikkatimi çekti ve sizler de bilin istedim.

Asıl konuya geçmeden önce vurgulamak isterim ki; Bu yazıyı hazırlamak için, EGED'in Aylık Değerlendirme Toplantıları kapsamında yaptığı 16. değerlendirme toplantısı kaydını dinlemekle işe başladım. Ardından dergimiz yazarlarından Sayın Engin Yılmaz'ın 5. Sayımızda yer alan, Adem Vural ile birlikte 7. Kemal Özceyhan Semineri kapsamında hazırlanan ve bu seminer verilerinin kaleme alınması sonucu oluşan, turizmde erişilebilirliğe rehber olabilecek nitelikteki yazısını bir kez daha okumadan

geçemedim. Eşeledikçe yeni veriler çıktı karşıma. Nitekim bu yazıda verilen iki ayrı linki de inceledim. Sizlere de okumanızı tavsiye ediyorum. Yazı sonunda her birinin linklerini tek tek bulacaksınız.

Gelelim konumuza, Herkes İçin Turizm Derneği web sitesinde son zamanlarda yapılan güncellemelerle, mavi ve kırmızı bayraklı işletmeler ve Akdeniz ve Ege başta olmak üzere pek çok yöredeki engelli erişilebilirliği kısmen gözetilen işletmeler listesi eklenmiş. Daha önceleri sık sık duyduğum mavi bayrağın yanı sıra kırmızı bayrağın ne olduğunu ve kıstaslarını da merak ettim. Site bu konuda da açıklamalara yer vermiş. Ben yine de hem oradan hem de genel anlamda bulabildiklerimden özetleyerek sizlere kısa bir bilgilendirme yapmak istiyorum.

Plajlar ve Marinalar için Mavi Bayrak Programı, ilk olarak 1985 yılında Fransa'da uygulanmaya başlamış. 1987 yılı Avrupa Birliği'nde "Çevre Yılı" olarak ilan edilince Avrupa Birliği'nde güvenli yüzme alanlarının teşvik edilmesi amacıyla, kısa adı (FEE) olan (Foundation for Environmental Education-Uluslararası Çevre Eğitim Vakfı'na kampanyayı yürütmesi için devredilmiş. Dolayısıyla Program, uluslararası boyuta taşınmış. Söz konusu örgüt kar amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu.

İlk başlarda örgüte sadece Avrupa Birliği ülkeleri üye iken 1992 yılından bu yana Birlik dışındaki ülkeler de FEE'ye üye kabul edilmeye başlanmış. 2001 yılında Güney Afrika'nın katılımından sonra, örgüt giderek küresel bir boyut kazanmış. Bu noktadan hareketle Türkiye'de de 1993 yılında Turizm Bakanlığı önderliğinde Program'ın ülkemizde de uygulanması amacıyla, Türkiye Çevre Eğitim Vakfı (TÜRÇEV) kurulmuş.

Mavi Bayrak Programı kılavuzunda yapılan tanımlamaya göre program, tatlı su ve deniz alanlarında sürdürülebilir kalkınmayı desteklemektedir. Program; yüzme suyu kalitesi, çevre yönetimi, çevre eğitimi ve can güvenliği konularında yüksek standartlara ulaşmak için yerel yönetimler ve plaj işletmelerini zorlamaktadır: Yıllar geçtikçe Mavi Bayrak, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde turizm ve çevre sektörlerini bir araya getiren çok saygın ve tanınmış bir eko etiket haline gelmiştir.

Mavi Bayrak plaj kriterleri, zorunlu (z) ve tavsiye niteliğindeki kılavuz (k) ilkeler olmak üzere iki grupta sınıflandırılmıştır. Plaj kriterlerinin büyük bir kısmı zorunludur ve bu zorunlu ilkeler yerine getirilmeden plaj Mavi Bayrak alamamaktadır. Tavsiye niteliğindeki kriterler zorunlu olmamakla birlikte tavsiye edilen bir durumdur.

Kılavuzda belirtilen diğer bir nokta ise bu belirtilen kriterlerin minimum kriterler olduğu, ulusal düzeyde istenirse daha sıkı şartların belirlenebileceğidir.

Gelelim işin engellilerle ilgili kısmına: Herkes İçin Turizm Derneği WEB sitesinde Mavi Bayraklı Plaj ve marinalarda uyulması gereken engellilerle ilgili kriterleri kısaca özetlemişler. Ben de kılavuzdan özellikle bu bölümü dikkatle okudum. Madde 33'de bu konuyu ele almış ve gayet ayrıntılı olarak yapılması gerekenleri açıklamışlar. Kriter zorunlu bir koşul olarak belirlenmiş ve beldede en az bir mavi bayraklı plajda engelli tuvaleti ve rampasını şart koşmuş. Ancak bu zorunluluk tek bir plaj için öngörülüyor. Aynı beldedeki diğer plajlara ise engelli düzenlemeleri konusunda tavsiyede bulunmakla yetiniyor. Bu düzenlemeler maddede, engelli tuvaletleri, plaja giriş çıkış olanaklarının sağlanması ve farklı engel gruplarına göre rampalar, engelli otoparkları şeklinde sayılmış. Madde hazırlanırken çoğunlukla ortopedik engelliler ve özellikle tekerlekli sandalye kullanıcıları düşünülmüş anlayacağınız gibi. Diğer engel gruplarından sadece maddenin bir cümlesinde şu şekilde söz edilmiş: "Tesislerin tekerlekli sandalye kullananlar ve diğer engellilere hitap edebilecek şekilde düzenlenmesi ve "ISO Standart Erişim Kodu"na uygun olması gerekmektedir." Marinalarda ise tuvalet bile anladığım kadarıyla zorunlu kriter olarak belirlenmemiş. Buralarda ulusal ve uluslararası yönetmeliklere uygun düzenlemelerin yapılması vakıfça tavsiye edilmekle yetinilmiş. Yani plajda hacet görebilmeniz mümkün ama marinada değil.

Klavuzu okurken Herkes İçin Turizm Derneği'nin sitesinde yer vermediği bir nokta dikkatimi çekti. Bu arada kriterleri özet olarak şöyle bir okudum ama kılavuz çok uzundu açıkçası tek tek okumadım. Bununla birlikte engelli kelimesinin geçtiği yerleri taradım. Önüme çıkan ilk sonuç şuydu: Zorunlu bir kriter olan 5. maddede; "Plajda bulunan donanımı ve olanakları gösteren bir harita Mavi Bayrak Panosunda sergilenmelidir,"

diyor. Maddenin açıklamasında ise plaj alanının sınırları ile temel hizmet tesislerinin yerlerinin gösterilmesi gerekliliği; haritanın nasıl ve ne standartlarda olması gerektiği ayrıntılı belirtilmiş. Bununla birlikte haritanın dijital bir formatının vakfa e-posta ile gönderilmesi istenmiş.

Tüm bunlardan başka anılan maddede, şimdi buradasınız noktası, Cankurtaranların ve malzemelerin bulunduğu noktalar, tuvaletler ve engelli tuvaletleri dahil ibarelerini de içerecek şekilde her biri birbirinden önemli 31 madde de haritada gösterilecek hizmetleri tek tek sıralayan bir de liste var. Peki, bu harita erişilebilir olacak mı? Kılavuzda böyle bir zorunluluk yok anladığım kadarıyla. Dijital bir kopyası var ama engelli erişimine uyumlaştırılması gözetiliyor mu? Veyahut fiziksel engelli bir kişi tuvaletin yerini öğrenebilmek için haritanın bulunduğu panoya sandalyesiyle yanaşabiliyor mu?

Dikkatimi çeken bir diğer düzenleme zorunlu bir şart olan kriter 23'deki Köpekler ve diğer evcil hayvanların plaja girişlerinin katı bir şekilde kontrol edilmesine yönelik madde oldu. Köpekler ve evcil hayvanlar için serbestçe girebilecekleri belirli alanlardan ve hatta kesinlikle giremeyecekleri bölgelerden söz edilmiş ancak görme engellilerin kullandıkları rehber köpekler bunlardan ayrı tutulmuş. Okuyunca şaşkın bir mutluluk duydum ve sonra bu düzenlemelerin uluslararası standartlar olduğunu anımsadım. Nasıl? Güzel değil mi?

Engelli sözcüğünün geçtiği bir diğer madde ise, zorunlu olarak belirtilmiş kriter 31: Plajlarda kullanıcıların güvenliği için gereken önlemlerin alınmasını içeriyor. Bu maddede plaja girişlerin halka açık olması ve tercihan ücretsiz ya da en azından makul bir ücret karşılığı olması gerektiği belirtilmiş. Ayrıca plaja girişin emniyetli olması ve fiziksel olarak riskli plajlarda önlemlerin alınması gerekliliğini düzenliyor. Bu maddede engelliler, sadece araç park yerlerinin ayrılması ve bunların açık bir biçimde gösterilmesi şeklinde yer alıyor. [Mavi Bayrak Kriterlerinin detaylarını merak ederseniz bakınız:](#)

Herkes İçin Turizm Derneği'nin WEB sitesindeki Engelli düzenlemelerine sahip Mavi Bayraklı Plajlar listesi için ise burayı [inceleyebilirsiniz:](#)

Herkes İçin Turizm Derneği'nin web sitesinde gezerken bir de Kırmızı bayrak uygulaması diye bir şey dikkatimi çekti. Arama motorunda yaptığım araştırmalarda bu bayrak ile ilgili çoğunlukla Formula yarışlarıyla ilgili verilerle karşılaşsam da sonuçta doğruyu buldum.

İzmir Büyük Şehir Belediyesi, Kasım 2013'de "Engelsiz İzmir" temalı uluslararası standartlarda bir kongre düzenlemiş ve bu kongrenin önemli bir getirisi olarak Kırmızı Bayrak uygulaması Türkiye'de ilk kez başlatılmış.

Bu uygulama ile engellilerin erişimine uygun hale getirilen, kamuya açık alanlarda faaliyet gösteren özel veya kamuya ait açık ve kapalı alanlar ile ulaşım araçlarına Kırmızı Bayrak verilmekte. Bu çalışma ile engellilerin erişimine uygun mekânların arttırılması hedeflenmekte.

Kırmızı Bayrak'ın hangi koşullarda verileceği, başvuruların nasıl olacağı, kontrol ve değerlendirme çalışmalarının nasıl yapılacağı ile ilgili düzenlemelerin yapılabilmesi için Engelsiz İzmir Kırmızı Bayrak Komisyonu oluşturulmuş, bu kapsamda bu komisyonun kuruluşu ve çalışma esaslarına dair yönetmelik de İzmir Büyük Şehir Belediyesi Belediye Meclis'ince kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiş.

Kırmızı Bayrak anladığım kadarıyla bir, iki ya da üç yıldız içeren bir şekilde tasarlanmış. Bu yıldızlar ise başvuran mekânın erişilebilirlik koşullarını sağlamasına göre veriliyor. Buna göre:

1 yıldız, erişilebilirlik hususunda teknik şartname'de belirtilen kriterlerin en az % 60'ını sağlamış; 2 yıldız, en az % 75'ini; 3 yıldız ise en az % 90'ını sağlamış olan kamuya açık faaliyet gösteren açık veya kapalı mekânlara ve ulaşım araçlarına verilen "Kırmızı Bayrak"ı temsil ediyor.

[Ayrıntılı bilgi için tıklayınız:](#)

Kırmızı Bayraklı işletmelere örnek verecek olursam; İzmir Metro A.Ş. ki kendisi üç yıldız almayı başarmış; Torbalı Belediyesi-Suyun Baş Mesire Alanı 2 Yıldızlı; benim de ikamet ettiğim Aliağa ilçesinin devlet hastanesi ise gene iki yıldızlı bir kuruluş.

Ben bu yazıyı yazmaya başladığımda Derneğin web sitesinde ayrıntılı bir biçimde yer alan Mavi Bayraklı Plajlar, Kırmızı Bayraklı İşletmeler, Engelli Odası bulunan işletmeler ve engellilere yönelik turizmle ilgili yasal düzenlemelerden söz edecektim. Ancak mavi ve kırmızı bayrağın ne olduğu ve nasıl olduğuna dalınca yazı hayli uzadı. Herkes İçin Turizm Derneği'nin bu konulara ilişkin bağlantılarını incelemenizi sizlere şiddetle tavsiye ediyorum.

[Buyrun inceleyin:](#)

Sözün özü, Dernek kurucusu ve başkanı Ali Aydoğmuş'un her fırsatta belirttiği gibi, "biz göz önünde oldukça bizi görmezden gelemizler". Bence de ne yetkililer ne de başkaları, yani bizi göz ardı edenler, her şekilde ortalıklarda olduğumuz zaman yapılacak iş ve işlemlerde bizleri de dikkate almak zorunda kalacaklar. Diğer bir deyişle, gözden ırak olmayalım ki gönülden de ırak olmayalım.

Yukarıda sizlere vereceğimi söylediğim bağlantılar incelemek isterseniz şöyle:

[Turizmde erişilebilirlik - EEEH Dergi Sayı 5:](#)

[Bir Görme Engelli Olarak Otel, Tatil Köyü Ve benzeri yerlerdeki deneyimlerim: Engin Yılmaz:](#)

[EGET'in Erişilebilir tatil deneyimleri konulu 16. aylık değerlendirme toplantısı kaydı için:](#)

Bir Avuç Genin Hayali Sarsa Dört Yanımı

Merve Erten

merveerten14@gmail.com

Sayı 42, Ağustos 2017

Üniversite hayali ile yanıp tutuşan bir liseli gençken dünyayı değiştirebilmeyi, bunu tek başıma yapamayacağımı düşününce de bu hayalin bir yerinden tutan insanların arasında olabilmeyi dilerdim. Uğruna gecelerimle gündüzlerimi birbirine karıştırdığım üniversiteyi kazanınca beni o hayalin bir parçası yapacak başlıkla karşılaştım: “Engelli Üniversite Öğrencileri İnisiyatifi Projesinden Katılım Çağrısı”. Bu başlıkla beraber değişimin ve birlikte mücadele etmenin neleri doğurabileceğinin şahidi oldum.

Sabancı Vakfı hibe programları tarafından desteklenen ve Eğitimde Görme Engelliler Derneği ile Engelsiz ODTÜ Topluluğu ortaklığında yürütülen proje bu yıl 3. yılını tamamlayarak geleceğe inisiyatifin halkasını genişletecek gençler armağan etti. Başlangıçta yirmi beş engelli üniversite öğrencisi gencin üniversitelerinde yaşadıkları sorunları ortaya koymalarını, bu sorunlara beraber çözüm getirmelerini ve en önemlisi de bu sorunları ve çözüm önerilerini yetkili merciler önünde nasıl dile getireceklerini öğrenmelerini amaçlayan proje 3 yıl içinde yeni katılımcılarıyla bütünleşerek bir tecrübe aktarımını da sağladı.

Üniversite, bir gencin yaşantısında sonuna yaklaşıldıkça “Ne olur bitmesin” denen, her taşının yıllar sonra bile net olarak hatırlanabilen yaşanmışlıkları barındırdığı basamaklar gibidir. Biz engelli öğrenciler bu basamakları bazen bir rampanın eksikliği bazen bir tırabzanın uygun yapılmayışı bazen de Braille bir levhanın bulunmaması sebebiyle daha yavaş, daha zor çıkabilmekteyiz. Elbette bu basamaklardaki sarmaşıkları en doğru açıdan görebilecek ve onları isimlendirebilecek kişiler de biz engelli öğrencileriz. Temelini bu gerçeğe dayandıran proje, farklı coğrafi bölgelerden başvuran, farklı engel gruplarından ve farklı cinsiyetlerden olan katılımcıları birbiriyle buluşturarak sorunlarının farkında olan ve bu sorunlara farklı açılardan birlikte bakabilen bir grup oluştu.

“Yaşadığımız sorunlar biz olmadan bizsiz asla belirlenemez ve biz dâhil edilmeden üretilen çözümler aslında çözüm olmaktan çok uzaktır” dedik ve sorunları daha detaylı inceleyebilmek için farklı çalışma alanlarına ayrıldık. Akademik kaynaklara erişimden

mekânsal erişilebilirliğe, sosyal hayata erişimden açık öğretim ve uzaktan eğitime erişime kadar birçok konuyu kendi gruplarımızda ele aldık. Çözüm odaklı bir bakış açısını geliştirebilmek ve sorunları net ve doğru belirleyebilmek için bilgi edinme başvuruları, raporlama teknikleri, idari başvurular, lobi çalışmaları gibi pek çok konuda eğitim aldık. Bize tanınan sürede bu bilgileri de kullanarak farklı alanlarda sorunlarımızı ve çözüm önerilerimizi içeren raporlarımızı hazırladık. Değişimi kendi üniversitemizde başlatmak için bu raporları da kullanarak kimimiz üniversitesinde erişebildiği ve engellenmediği bir kütüphaneye zemin hazırladı kimimiz mekânların daha ulaşılabilir hale gelmesi için mücadele etti. Bir yerlerde biz engelliler için olduğu iddia edilen kararlar alınırken bu kararlara idari başvurularımızla, raporlarımızla bazen de lobi faaliyetlerimizle dâhil olup değişimin bizziz asla gerçekleşemeyeceğini üniversitelerimizde net bir şekilde vurguladık.

Üç yılın sonunda bir ağa dönüşen projenin bizde yerleştirdiği en önemli sözcük ise: Diyalog. İşitme engelli bir öğrenci ile görme engelli bir öğrencinin çözümlerini aynı masanın etrafında araması, sorunları birlikte tanımlamaya çalışması ve ürettikleri çözümlerle birlikte mücadele etmeleri sonucunda doğan hak kazanımları, savunuculuğun ancak ve ancak sorunların ve çözümlerin parçası olan herkesin diyalogu ile sağlanacağını açıkça gösterdi.

Bir avuç gencin heyecanla hamurunu yoğurduğu bu proje şimdilerde Türkiye'nin yedi bölgesinde birçok üniversitede meyvelerini vermekte, çözüme inanan gençler olduğu sürece de inisiyatif avuç avuç büyüyecektir. Herkese içinde bulunduğu mücadelenin ateşinin sönmediği ve iletişimin bu projede olduğu gibi kalıcı çözümlere dönüşebildiği günler dilerken proje sonunda birlikte ortaya çıkardığımız Üniversitelerdeki erişilebilirliğin analizini içeren kitaplarımıza ve erişilebilir kısa filmlerimize, daha detaylı bilgi edinmek isteyenlerin bir göz atmasını öneririm.

[ÜNİVERSİTELERDE ENGELLİLERE YÖNELİK ERİŞİLEBİLİRLİK HUSUSUNDA MEVCUT DURUM ANALİZİ: 2014-2015 kitabı](#)

[ÜNİVERSİTELERDE ENGELLİLERE YÖNELİK ERİŞİLEBİLİRLİK HUSUSUNDA MEVCUT DURUM ANALİZİ: 2015-2016 kitabı](#)

[Engelsiz Kampüs Kısa Film \(Sesli Betimlemeli, İşaret Dili Tercümeli ve Altyazılı\)](#)

[Engellendim](#)

[Engelli Üniversite Öğrencileri İnisiyatifi Projesi Web Sitesi](#)

Zavallı Hayret

Meral Sözen

meralsozen1@gmail.com

Sayı 42, Ağustos 2017

Şaşırmak güzel şey... Şaşırmak demek, zihin dosyamıza eklenen bir veri daha demek; sinir hücrelerimiz arasında bir bağlantı daha demek. Şaşırmak demek yeni bir şey algılıyor olmak demek ve yeni bir şey öğrenmenin müthiş hazzı demek; Aristoteles'in dediği gibi "İnsan doğası gereği bilmek ister, duyularından aldığı haz da bunun en açık kanıtıdır."

Her deneyiminde ilkleri yaşayan bebeklerin ve çocukların sık sık şaşırması bundandır. Yıllar önce kaldırım kenarında boş bir kola kutusuyla oynamakta olan bir çocuğa hayretle bakakalmama sebep olan da böyle bir şeydi; yere çömelmiş kola kutusuna bakan çocuğun gözü önünde fiziki bir hadise yaşanmıştı; bir rüzgâr esmiş ve boş kola kutusu hafif bir tıngırtı eşliğinde devrilmişti; durumu hayretle izleyen çocuk olaya tepkisiz kalamamış ve şu tek kelimelik cümleyi kurmuştu: "Düştü!" Ben de "Çocuk insanın atasıdır!" diyerek çocuğun tepkisini hayretle incelemiştim ve benim de bu çocuğa kilitlenip kalmış olmama hayretle bakan biri vardı yanımda. Başka başka şeylere de olsa şaşırmakta olan üç kişiydik birbirini tanımayan.

Çocukların yeni şeyler algılama çabalarını veya yaşamdaki ilginç detaylara duyulan ilgiyi ve bir de bugüne kadar şakası çokça yapılmış olan, eve girip selam veren kişiye "Geldin mi?" diye sormak gibi sıradan durumları bir kenara bırakırsak, şaşkınlığa eklenen tespitte bulunma ve bir çıkarım yapma arzusuna da değinmek lazım. Örneğin en az dört beş kişinin bulunduğu bir mekânda, hafif sarsıntılar hissedilir, ilk birkaç saniye içinde deprem olduğu algılanır, duruma anlam verilir ve sonrasında grup içinden bir dahi çıkar ve şu eşsiz tespitte bulunur: "Deprem oluyor." Böyle durumlarda şartlar ne olursa olsun içimden yükselen şu sese engel olamam: "Hadi ya!" Yine de acımasızlık etmeye gerek

yok, deprem de en nihayetinde sık sık karşılaştığımız bir şey değil, üstelik tehlikeli bir durum...

Hiçbir açıklama getiremediğim ve hiçbir yere koyamadığım asıl tepkisellikse, sıradan insanın bir engelliyle karşılaştığında sergilediğidir. Önce belli belirsiz bir hayret ve bu hayrete eşlik ederek hemen arkasından gelen tespit çılgınlığı... Elinde bastonla tek başına yürümekte olan bir görmeyenin çevredekilerce fark edildiği anda en çok duyduğu tespittir herhalde: "Görmüyor..."

Kalabalık bir yolda on dakika yürüyen bir görmeyen, en az on kez, sağdan, soldan, arkadan duyar bu dâhiyane tespiti: "Kız görmüyor, adam görmüyor..." İnsanın deli olası ve bu kişilere tek tek dönüp, "Evet görmüyor, ne var?" diye sorası gelir. Sıradan insanın uzaylı görmüşçesine kapıldığı çaresiz hayret, içimde acıma duygusu uyandırır o insanlara karşı. Yüzlerdeki o masum hayrette insanın en ilkel halini görürüm; o kişiden ziyade insan denen şeye karşı, insan doğasının tuhaf ilkelliğine karşı, güçlü maskesinin ardındaki zavallılığa karşı müthiş bir acıma...

İnsanlara çok yüklendiğim veya kızdığım sanılmasın; hadi çocuklara lafım yok da en az yirmi otuz yıldır hayatta olan, şehirde yaşayan, modern ve uygar görünümlü bir insanın engelli bireye karşı duyduğu hayret bende acıma uyandırıyor. Zavallı hayreti takip eden tespit hamlesiyse kızdırıyor, çünkü o tespitin sebebi sadece bilinçsizlik. Anladık şaşırıdın, anladık cahilsin ama sesli bir şekilde "Görmüyor" demenin altında yatan, görmeyen kişinin dış dünyayla hiçbir bağlantısının olmadığı zannı. Görmeyi, "her şey" demek zannettikleri için, aynı zamanda duymuyordur, hissetmiyordur, burnu da koku almıyordur vs. sanıyorlar herhalde. Diyelim ki, sıradan insan çok da sık karşılaşmadığı bir şeyle karşılaştı, mesela saçlarını yeşile boyamış biriyle karşılaştı, muhtemelen ona da uzaylı görmüş gibi bakacak ama onun duyacağı şekilde "Saçları yeşil" demeyecektir, çünkü görünüşü farklı da olsa duyacağını bilmektedir.

Şu yaptığım değerlendirmelerin ne kadarı yerindedir? Kafamda bunu analiz etmekteyken, yol kenarında duran iki talihsiz liseli ergenden biri arkadaşına, "Görmüyor"

dedi sessizce. Yanındaki arkadaşı da mı görmüyordu acaba? Yoksa ilkeliliğin bilinçsizlikle birleşiminden doğan tespit çılgınlığı mıydı ona bu üst düzey çıkarımı yaptıran? Birden dönüp umulmadık yüksek bir sesle, "Ama duyuyor!" dedim; ergen beklenmedik bir şeyle karşılaştığı için afalladı, biraz da korktu; korktuğunu fark edince neşem yerine geldi; "Üstelik konuşuyor da di mi?" diye ekledim; gençlerin hala gülmeye başlamamış olması benim içimdeki gülme isteğini bastırmama yetmedi, sesli bir kahkaha attım, şaşkınlıkları beni daha da güldürüyordu, ancak onlar gülmedikçe benim gülmeye devam etmem daha da tuhaf bir hâl alıyordu; deli olduğumu düşünüyorlar herhalde dedim içimden ve ekledim: "Üstelik bir de deli di mi?"

Karşımda dili tutulmuş iki ergenle ne yapacaktım şimdi? Diyebileceğim en iyi şeyi, belki de tek şeyi dedim: "Düşünün biraz!"

İşte bu iki genç, o günün anısına, İstanbul'un varoş bir semtinde, üzerlerindeki okul forması ve yüzlerindeki şaşkın ifadeyle, iki düşünen ergen heykeli olarak, o duvar kenarında dururlar hala...

Şu “Gönül Gözü” Dedikleri

Muzaffer Eskin

meskin60@hotmail.com

Sayı 42, Ağustos 2017

Biz görmeyenlerin insanları seslerinden tanıması, yine seslerden yaş ya da gençlik-daha az gençlik tahminleri yapması ve bu tahminlerin bazen tutması, başka insanlara şaşırtıcı gelmiştir hep. Bu şaşkınlıklarını seslendirirken kullandıkları en net ifade, bu başarının nedeninin “gönül gözüyle görmek” olmasıdır. Yani bu, kulağın değil gerçek olmayan, ama adı görme organıyla aynı olan bir farklı gözün eseridir. Ve bu göz, nedense hep biz körlerde mevcuttur.

Beni tanıyanlar, öğretmenlik mesleği icra ettiğimi bilirler. Öğretmenlerin bir araya geldikleri, birbirlerine günlerini, dünlerini, geçen haftalarını ve geçen aylarını anlattıkları yegâne yer, öğretmenler odasıdır. Bir öğretmen arkadaşım, benim kendisiyle ilgili tahminlerim karşısında: “Sizin gönül gözünüz çok açık. Hayranım size...” demişti. “Bir vesile olsa da şuna bir ders verebilsem.” diye beklediğim günlerden birinde, öğretmen arkadaşımın saçlarını kızıla boyattığını duydum. Kadın arkadaşlar birbirleriyle konuşuyorken, yukarıda sözünü ettiğim arkadaşın saçlarını kızıla boyattığını söylemişlerdi. Biraz zaman geçip sohbet konusunun değişmesini beklerken: “Hah” dedim. “İşte beklediğim an geldi.” Seslendim kendisine: “Hocam, saçlarınıza kızıl renk çok yakışmış.” Arkadaş afalladı: “Nerden bildiniz bunu?” “Nereden olacak hocam? Gönül gözümle gördüm...” Ben böyle deyince arkadaşım bana inanmadı elbette. “Hadi oradan! Hanımların konuşmasına kulak misafiri oldunuz, şimdi onu bana “gönül gözü” diye yutturuyorsunuz...” Yani sözün özü, inanmadı bana arkadaşım. Oysa giysileri nedeniyle bilemeyeceğim fiziksel değişikliklerini söyleyince durum başkaydı. Örneğin yaşının genç olduğunu söylesem, ya da sesinden yaşının pek ileri olmadığını söylesem...

Şimdi gelin, gönül ve göz arasında ilişki kurmaya çalışalım. Bunu yaparken, sözlüğe bakalım ve tamlamadaki sözcükleri ayırıp ayrı ayrı anlamlarını irdeleyelim.

Önce gönül ile başlayalım. Gönül:

1. isim, sevgi, istek, düşünüş, anma, hatırlama vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı
2. İstek, arzu

Göz sözüne baktığımda ise 12 anlam belirdi sözlükte. Bizi ilgilendiren ve en çok kullanılan anlamı ise “görme organı.”

İkisinin tanımlarına bakınca bir birliktelik yokmuş gibi görünüyor. Ama gönül gözünü tanımlarken “Herkesin göremediğini bakmadan gören aslında maddi varlığı olmayan göz” desek herhalde yanlış olmaz.

Gönül gözü, tasavvufta çok kullanılan bir kavram. Önsezi yetenekleri bulunan âlim kişilerde var olduğu düşünülen ve önsezinin kaynağı olan bir hal. Görmeyendeki, gözü görmeden bir şeyleri tanımlayabilme yetisinin; yukarıda tanımlamaya çalıştığım gönül gözü ile hiçbir bağı yok. Bu durumun gelişme ile ilgili olduğu değil, Allah tarafından verilen bir ayrıcalık olduğu düşünülüyor ki vahim bir yanlışlık. Gözü tüm duyu organlarının üstünde tutan bu yaklaşım, göz olmadan da bir şeyleri bilebilme yeteneğine “gönül gözü” deyiş vermiş.

Hani hepimize yüklenen bir özellik vardır: “Yıllar geçse de tanıdığını sesinden tanır.” diye. Bunu da gönül gözüne bağlarlar. Bazı sezgisel tahminlerimizin doğruluğu karşısında: “Gönül gözü (kalp gözü diye de söylenir) açık” denir.

Yukarıda da söylediğim gibi, gönül gözü diye bir şey varsa, bu Yunus’un, Mevlana’nın, Hacı Bektaş’ın, Pir Sultan’ın, Köroğlu’nun ve benzeri tasavvuf ehlinin üstün halleridir. Biz görmeyenlerinki ise, gözünü devre dışı bırakarak diğer organlarına gözün görevini dağıtarak elde ettiği beceriler bütünü.

Belki bir laf kalabalığı söylediklerim, belki de üzerinde düşünülmesi gereken bir konu. Kararı siz verin. Ya atın tarih çöplüğüne, ya da naçiz bir değer verip üzerinde düşünün ve karşı tezler ya da pekiştirme yazıları yazın.

Üç Filtre Testi

Eylem Yurtsever

eylemyurtsever@gmail.com

Sayı 42, Ağustos 2017

Socrates'in Üç Filtre testini duyduunuz mu hiç değerli okuyucular?

Adamın biri Socrates'e ortak bir arkadaşlarıyla ilgili duyduğu bir şeyi söylemek ister.

Tam bu arada Socrates adamı durdurur ve üç soruya cevap vermesini ister.

Duyduğu şeyin gerçek olduğuna emin olup olmadığını, söyleyeceği şeyin iyi bir şey olup olmadığını ve söyleyeceği bu şeyin kendisine duyduğunda yararlı olabilecek bir şey olup olmadığını...

İşte bu üç filtreden üçüne de olumlu cevap alamayınca, Socrates adamın söyleyeceği şeyi duymak istemez.

Bir arkadaşım var, her defasında benim yürürken pinpon topu gibi sıçradığımdan bahseder. Dizlerimde, röntgende bulunamadığı için tedavisi geciken bir hasar olduğunu söyleyip bunun için hemen bir şey yapamayacağımı, daha doğrusu bunun için fizik tedaviye gittiğimi ve durumun yavaş yavaş düzeleceğini söylesem de aynı şeyi söylemeyi devam ettirip durur. Ben fark etmeden bu durum beni o kadar etkiledi ki, her yürüyüşümde kendimi denetlemeye çalışıyorum ve bunu yaparak yürüyüşümü daha çok kötüleştirmekten başka hiçbir şey yapamıyorum.

İşte bu tür şeyler için de bir nevi filtrelere ihtiyacımız var bence. Mesela kimse yürürken pinpon topu gibi sıçradığını devamlı duymak istemez öyle değil mi?

Bu konuda gelin Socrates'ten biraz yardım isteyip; onun yetişemediği konularda kendimiz onun filtrelerinin üstüne bir şeyler ekleyelim ki, sözümüz bir su kadar duru olabilsin. Aynı zamanda mineral ve vitaminlerden yoksun olmasın.

Dürüstlük iyidir; ama kimse dürüst olacağım derken gereksiz bir şekilde karşısındakini rahatsız etme hakkına sahip değildir. Dürüstlüğü kireç olarak değerlendirirsek suda kirece ihtiyacımız var; ama elbette belli oranda...

Söyleyeceğimiz şeyin doğru, iyi ve yararlı olduğunu kabul edelim. İlk aşamayı geçtik. Peki diyelim ki bir sorunu karşımızdakine belirttik. Bu sorun doğru, amacımız iyi ve belirtmemiz yararlıydı. Hatta bu soruna bir çözüm önerimiz de var ve onu da belirtmek istedik muhatabımıza. Amacımız iyi, düşüncelerimiz gerçek, yararlı da olduğunu düşünüyoruz. Zaten düşünmesek niye uğraşalım ki?

Gelgelelim, o kadar söylememize rağmen sorun bir türlü çözülüyor. Biz de devamlı tekrarlamakta buluyoruz çözümü.

İşte bu yanlış... Nasıl bir su arıtma filtresinin belli bir tekrardan sonra ömrü tükeniyorsa, bizim filtrenin de değiştirilmesi gerekiyor. Yani sözleri tekrarlamamanın da; bu üç filtrenin işe yaramasını sağlayan bir nevi sigorta olduğunu kabul edebiliriz.

Belki su çok kirli ve bu üç filtre işe yaramıyor. Tekrarla filtreyi aşındırmaktan başka bir iş yapmış olmuyoruz. İşte onun için bu sigortayı, yani tekrarlardan kaçınmayı, başka filtreleri tetikleyen bir fünye olarak değerlendirelim.

Karşımızdakine söylediklerimizin neden işe yaramadığını anlamamızı sağlayan sorular sormak... İşte fünyeyi kesinlikle harekete geçiren son işlem yapılmış oldu bile.

Şimdi de dinamite, yani karşımızdan gelen geri bildirimlere, egomuzu gerekli ölçüde parçalaması için izin verelim. İşte, artık madeni toplayabiliriz. Egomuzu ortadan gerekli ölçüde kaldırdıktan sonra diyalog kurmaya başlayabiliriz. Biraz sabredelim de tozlar ortadan kalsın ve ortalık açıkça görünebilsin. Yani sabır da önemli bir unsur bunun için.

...

Velhasıl filtre üstüne filtre değerli okurlar. Bunlardan sadece Socrates'in üç filtresi uygulanırsa bir sürü sorun aşılar; ama... Bu filtreler sadece ciddi bir diyalogda uygulanması gereken şeyler değil ki, hayatımızın her anında önemli yerleri var.

Bir kör yürümektedir ve bir adam ısrarla kendisince doğru olan bir yönü söylemektedir. Takılmış bir plak gibidir... Her şeyden önce Socrates Amca'nın ilk filtresini bile

tutturamamıştır. Doğru yön değildir söylediği, amacı iyidir, evet; ama kendisine göre iyi... Sevap işlemek istemektedir; ama o sevaplar köre gitmeyecektir neticede öyle değil mi?

Yararlı bir şey midir yaptığı? Elbette hayır... Eh, daha Socrates'in filtrelerini bile geçemezken benimkileri söz konusu bile etmek aptalca olacak.

Bir baba çocuğuna yemek yemesini, yemediği taktirde doktorun iğne batıracağını söyler. Doğru mudur? Değildir. Niyet iyi midir? Evet. Yararlı mıdır? Hayır. Üçte bir... O zaman bu işi oyunlaştırarak eğlenceli hale getirmekten başka bir şey gelmiyor aklıma. Mesela, haydi politikacıları üç filtre testinden geçirelim, ne dersiniz? Yok, yok, ben bu oyundan şimdiden epey tırstım. Haydi, bana müsaade.

Engelli Süper Kahramanlar: İbretman'ler

İlke Çeperli

homoibretus@gmail.com

Sayı 42, Ağustos 2017

“Görmeyenlerin diğer duyuları çok kuvvetliymiş doğru muuuu?”

“Sizin hafızanız çok kuvvetliymiş, söyle bakayım 14678 x 25493”

“Bi kokla bakalım bulabilecek misin salataya neler koydum?”

Bu türden meydan okumalarla çok fazla karşılaştığımız gerçeğini fark etmemle krizi fırsata çevirecek dev bir proje tasarlamam bir oldu. İnsanların tapılası engelli ihtiyacını karşılayan Rain Man, Forrest Gump, Rizvan Khan gibi tanınmış figürleri gören halkımız, uluslararası arenada göğsümüzü kabartacak yerli ve milli bir ibretman arayışı içinde ve okulda, işyerinde, sokakta gördüğü her ibrettaşında bir star ışığı görmeyi umuyor.

Aziz milletimizin bu gereksinimine cevap vermek adına ben Homo İbretus, sizlerin huzurunda süper kahramanlığımı ilan ediyorum. Eeeey Forrest, sen koşarsın ama Mardin kapısından atlayamazsın.

Şaka bir yana, aktivizmle yapamadığımızı süper kahramanlık maceralarıyla yapabileceğiz. Bir okul engelli öğrenci almıyor mu? İbretman Kopya Çekiyor filmiyle önyargıları tekmeliyoruz. Ya da engelliler kısırlaştırılsın kampanyası mı başlatılıyor? İbretman Kısırlaşmaya Karşı, Mücverlerin Gücü Adına kampanyasıyla Twitter’ı sallıyoruz.

Bu yöntemle artık haber kuruluşları engelli farkındalığı kazandırmak adına her biri birbirinden farksız haberler yapmakla uğraşmayacak. Yapılan bir araştırmaya göre, farkındalık haberlerinin türlere göre dağılımı şöyle:

“Engeline rağmen üniversite kazandı, lisede okul birincisi oldu, TEOG’da fullledi” türündeki haberler toplam haberlerin % 46’sını,

“Aşk engel tanımadı, engelli çift dünya evine girdi” türündeki haberler toplamdaki haberlerin % 17’sini,
“Engeller sanata/spora engel değil, engelli atlet 100 metre koşusunda tam 100 metre koştu” türündeki haberler toplam haberlerin % 22’sini,
Kaldırıma park etmiş araba görselli haberler toplam haberlerin % 8’ini,
Engellilerin uğradığı ciddi hak ihlallerine ilişkin haberler toplam haberlerin % 4’ünü,
Engellilerin günlük hayatta kullanabilecekleri yeni teknolojiler ve yeni erişilebilirlik düzenlemelerine ilişkin haberler ise toplam haberlerin % 3’ünü oluşturuyor.

Sırf bu istatistikler bile, ilham figürlerinin farkındalık üzerindeki olumlu etkilerini gösteriyor. Yoksa, bizim evlenebileceğimize inanan insanların çay demleyemeyeceğimizi düşünmesini başka nasıl açıklarız ki?

Fena mı olur, biz de bu medyanın boşluklarını doldursak, İbretman Perde Asıyor, İbretman Kampta, İbretman’dan Fizik Dersleri şeklinde bir İbretman serisi hazırlasak? Kim bilir belki bu yöntemle “Örneğini daha önce görmedik.” bahanesi de tarih olur. Ama eğer dersenez ki, eşit yurttaşlığın evrensel bir ilke olarak kabul gördüğü bu çağda, en temel haklarımızdan yararlanabilmek için hayali jüriye kendimizi kanıtlamak zorunda olmamız adil değil, size verecek bir cevabım olmaz tabii.

Ne Yerde Ne Gökte, Tam da Buradayım

Bahar Yavuz

psybahar@gmail.com

Sayı 42, Ağustos 2017

Burası defalarca geçtiğim, metrelerce yarı çevremin boşluk olduğu, zaman zaman koşturan insanlar ve onların yankılanan sesleriyle dolup boşalan bir alan. Onlarca kez aynı yerlerden geçip, yüzlerce kez aynı soru ve cümleleri duyduktan sonra kendimi otomatik pilota almışım gibi, zihnimi meşgul eden başka düşüncelerin arasından çıkarıp fırlatıyorum kelimeleri. Ve sonra yine aynı alışkanlıkla kaldığım yerden devam ediyorum. Derken zemin değişiyor, yürürken en çok keyif aldığım dar koridor... İçimde yanımdakini bırakıp doludizgin koşarak geçme isteği... Bu isteğimi gerçekleştiremeden nihai hedefe ulaştırılıp park ediliyorum.

Kapıdan sonraki ilk koltuklar... Burası tahmin edilebileceği üzere bir uçağın yolcu kısmı. Yanımda halifeler dönemiyle ilgili uzun bir söylev çeken, görece baskın karakterli bir adamla, daha sakin ve pasif duran bir başkası oturuyor. Yol boyu hosteslerin bana bir şey sormak ya da söylemek istediklerinde eğilerek ve belli bir yumuşak tonla konuşmalarını sevgi gösterisi olarak algılayan sessiz adamdan zaman zaman ilginç cümleler duyuyorum: "Bak hostesler seni ne kadar çok sevdiler." Bu cümleyi duyan kişi 4 yaşında değil 24 yaşında bir birey... "Biz de yanındayız tamam mı?" O bunu söylerken ben ağlayıp mızızlık etmiyorum, uçağım geç kalktığı için acaba kaçta inerim diye hesap yapıyorum. "Okuyor musun?" "Neyi bitirdin?" "Birincilikle mi bitirdin yoksa ikincilikle mi?" Sakin sakin bölümümü ve derece yapmak gibi bir amaç gütmemiş olduğumu söylüyorum. Hiçbir şey söylemiyor, mırıldanmıyor, hatta nefesinde bile bir değişiklik olmuyor yanımdaki sakin ve baskın diye etiketlediğim adamın - nasılsa hayatta etiketlerle yaşıyoruz öyle değil mi? Klasörlemesek nereden bileceğiz insanların ortaklıklarını? Ne zaman hostes yanıma gelse, susup onu ve beni bir UEFA maçı izler gibi izliyorlar. Ülkemizin yetiştirdiği güzide bir mühendis olduğunu öğrendiğim sakin

beyefendi en sonunda, hostesimizin başka bir yere koyduğu çantamı inişte bulmaya çalışırken bana zahmet vermeden yerinden çıkarıyor ve "Başka bir şeyin var mıydı ha? Kitap falan?" diyerek arkamı toplama görevini kendine iş ediniyor. Ben ne mi yapmak istiyorum? Aslında tam da o anda en gürültülü kahkahalarımın atıp deli gibi alkışlamak istiyorum. "Tebrikler beyefendi, çok güzel bir doğaçlamaydı, bir sonraki nerede oynanacak acaba?"

Neden mi herkesin milyonlarca defa yaşadığı bir deneyimle başlamak istedim? Çünkü söyleyecek bir sözüm var. Artık uçak beklerken ya da içinde beni rahatsız eden uygulamalara maruz kalırken, kafamda bir alternatifi çevirerek, içinde nefes almaya çalıştığım saçmalığın etkisini azaltmaya çalışıyorum. Son katıldığım bir etkinlikte konusu geçen fakat uygulamalarına dair detaylı bilgiye erişemediğim bir uygulamaydı bu seferki yol arkadaşım. Olay özetle şu: İtalya'da bir belediye vatandaşlarına mobil bir uygulama sunuyor, bu sayede insanlar haritası çıkartılıp noktaları belirlenen şehir konumlarında bulunduklarında, bu yerlere dair ifadeler, yorumlar bırakabiliyorlar. Örneğin ben uçağın tam da o koltuğu haritalanmış bir alanın belli bir noktası olsaydı, içinde bulunduğum ironik hali yazarak nasıl davranılmayı beklediğimi ekleyebilirdim. Uygulama her ne kadar ışıklandırma, alt yapı gibi birtakım meselelerle alakalı bir amaca hizmet etmek için tasarlanmış olsa da, sakatlık açısından tasarlandığında erişilebilirlikten tutuma birçok başlığı taşıyabilecek halde sunulabileceğini hayal ediyorum. Kör bir kadınsam tacize uğradığım noktaların herkesçe bilinir olması, bir kampanya başlattığımda meselemi gözle görünür kılabilir, tekerlekli sandalyemle milyonlarca kez uyardığım araba sahibini caydıracak destek o konumu gidip de görenler tarafından daha yüksek sesle verilebilir, defalarca uyardığım okulum artık bazı taleplerimde gereksiz bahanelerle savuşturucu bir tavra bürünmekten vazgeçebilir... Şu an bulunduğum noktada insanların ne deneyimlediklerini, neye zorlanıp neyden keyif aldıklarını, kimliklerini ne kadar yaşayabildiklerini fark edip kendimce daha geniş bir bakış geliştirebilirim... Düşündüm düşündüm ve bir alternatif çıktı:

Havaalanı için ne güvenlikte, ne bilet kesim ve checkin'de, ne lavabolarda, ne ikinci güvenlikte, ne kapılarda, ne yer değişikliklerinde hiçbir kol çekiştirmesi, bel sarılmasına

ihtiyaç duyarak geçebiliyorum. İnsanlar o kadar alışmışlar ki ve biz o kadar görünür olmuşuz ki uçağın körüğünden istediğim gibi geçebiliyorum. Koltuklar falan Braille etiketlenmiş, çünkü hava yolu şirketleri her geri bildirimimizi hızla hayata geçiriyor. Yanımdaki beyefendi için bir şey bulamadım, bunun için sanırım yüzyıllar gerekiyor... Peki ya riskler? Derdi muhatabına, varlığımızı uygulamadakilere gösterdik de karşılaşılabileceğimiz olası olumsuzluklar neler olabilir diye kafa yorduğumuzda karşımıza ilk çıkan güvenlik problemi olacak. Nasıl ki Facebook'tan Instagram'a, kullandığımız bir dünya uygulamayla takip ve tespit edilir, tercih ve zevklerine ulaşılabilir oluşumuz mümkünse, burada da daha geniş anlamda tedirgin hissetmemiz mümkün. Fakat hem buna dair bir kaygıyı anonimlikle çözmeye çalışmak, hem de aynı çalışma prensibini kullanan tüm uygulamaların eksikliklerine dikkat çeken bir bakışla eleştiriler sunmak nispeten rahatlatılabilir.

Yolculuklarımdan eğlence faaliyetlerime birçok şeyi keyifle tecrübe ederken, karşıma çıkan olumsuzlukların bir yerlerde görülüyor oluşuna duyduğum güvenle bir sonraki adımımı atmak şu aşamada hayal bile olsa beni epeyce mutlu ediyor. Çünkü biliyorum ki, farklı kimliklere sahip olanların hayatını zaman zaman kâbusa çeviren uygulamalar bazen marjinalize etme çabasına dönüşse de, bazen de görünür ve bilinirliğimizin miktarıyla ilgili oluyor. Sadece ikinci ihtimali gerçekleştirmek bile bağımsız bir yaşam için çok şey demek. O zaman, ne duruyoruz!